

การให้บริการการจัดการแมลงและสัตว์อื่น

1. การจัดการแมลงและสัตว์อื่น คืออะไร

การจัดการแมลงและสัตว์อื่น Pest Management (หรือ Integrated Pest Management : IPM = การบูรณาการการจัดการแมลงและสัตว์อื่น) เป็นกระบวนการใช้เทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์รบกวนอื่น ๆ เทคนิคต่าง ๆ เพื่อควบคุมป้องกันสาเหตุแห่งปัญหาตั้งแต่ต้น ได้แก่การ สุขาภิบาล การดูแลจัดการ อาคาร บ้านเรือน สถานที่ ทำการปิดกั้น หรือป้องกันไม่ให้แมลงและสัตว์ที่เป็นปัญหาเข้ามารบกวนทำลายภายในอาคาร บ้านเรือน การจัดการทำความสะอาด ความเป็นระเบียบ การจัดการขยะอย่างเหมาะสมไม่ให้เกิดการสะสมอาหารอันเป็นแหล่งที่ซุกงูสัตว์รบกวนเข้ามา กรณีเกิดปัญหาการเข้าทำลายของแมลงสัตว์รบกวนแล้วจำเป็นต้องใช้กระบวนการจัดการแมลงและสัตว์อื่น ซึ่งอาจต้องพึ่งพาบริการจากผู้ให้บริการใช้รับจ้างการจัดการแมลงและสัตว์อื่น เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการจัดการแมลง ตั้งแต่การสุขาภิบาล วิธีการจัดโครงสร้าง การจัดการทางกายภาพ จนถึงวิธีการใช้สารเคมี ให้เลือกการใช้สารเคมีวัตถุอันตรายเป็นอันดับสุดท้ายหรือใช้วิธีการร่วมกันให้สารเคมีเท่าที่จำเป็น ซึ่งการจัดการแมลงและสัตว์อื่นมี ⁽¹⁾ ขั้นตอนพื้นฐาน ดังนี้

- 1.1 การสุขาภิบาลที่ดีจะลดปัญหาการรุกรานจากแมลง สัตว์รบกวน
- 1.2 การสำรวจตรวจหาร่องรอยการทำลายจากสัตว์รบกวน
- 1.3 การระบุหรือจำแนกชนิดแมลง สัตว์รบกวน
- 1.4 การจัดการโดยใช้ตั้งแต่ 2 วิธีการขึ้นไป
- 1.5 การติดตามประเมินผล

2. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีการกำกับดูแลการให้บริการใช้รับจ้างกำจัดแมลงและสัตว์อื่นอย่างไร

2.1 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการกำกับดูแลวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนและทางสาธารณสุข ตาม พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ.2535ซึ่งได้กำหนดให้การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ต้องขออนุญาต ส่วนกรณีเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ต้องแจ้งดำเนินการ นอกจากนี้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออกวัตถุอันตรายต้องขอขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 และชนิดที่ 3 ด้วย สำหรับผู้ประกอบการมีไว้ในครอบครองวัตถุอันตรายไว้เพื่อใช้รับจ้างกำจัดปลวก มด แมลง หนู และสัตว์รบกวน ตามบ้านเรือน อาคารสถานที่ ในเขตกรุงเทพมหานคร ต้องขออนุญาตต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาสำหรับวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือแจ้งดำเนินการวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ส่วนภูมิภาคยื่นขอต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเขตที่สถานประกอบการตั้งอยู่

2.2 ตั้งแต่ มิถุนายน 2548 ได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ผู้ควบคุมการใช้วัตถุอันตรายเพื่อใช้รับจ้าง ซึ่ง ต่อมาถูกยกเลิก เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมและครอบคลุมการปฏิบัติยิ่งขึ้น โดย ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ผู้ควบคุมการใช้วัตถุอันตรายเพื่อใช้รับจ้าง พ.ศ.2550 กำหนดให้ผู้รับอนุญาตมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายเพื่อใช้รับจ้างการจัดการแมลงและสัตว์อื่น ต้องจัดให้มีผู้ควบคุมการใช้วัตถุอันตราย เป็นบุคลากรเฉพาะรับผิดชอบควบคุมการจัดการแมลงและสัตว์อื่น ให้ดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีประสิทธิภาพ และปลอดภัยต่อผู้อยู่อาศัย โดยคุณสมบัติของผู้ควบคุมต้องมีประสบการณ์หรือผ่านการอบรมและทดสอบความรู้

ตามหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด และต้องต่ออายุทุก 3 ปี ซึ่ง คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับประกาศให้เป็นผู้จัดการอบรมหลักสูตรผู้ควบคุมการใช้วัตถุอันตรายแล้ว ตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน ถึงขณะนี้ผู้ผ่านการอบรมได้รับหนังสือรับรองดังกล่าวแล้วจำนวน 452 ราย ส่วนในปี 2551 จะมีผู้ครบรอบอายุหนังสือรับรอง ที่ต้องต่ออายุ จึงจะได้มีการจัดอบรมหลักสูตรต่อเนื่องสำหรับผู้ผ่านการอบรม เป็นผู้ควบคุมการใช้วัตถุอันตรายแล้วเพื่อต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นผู้ควบคุม ซึ่งหลักสูตรนี้จะเป็นการติดตามความรู้ก้าวหน้าทันเทคโนโลยี และสถานการณ์ปัจจุบัน

2.3 นอกจากนี้ภายหลังจากการอนุญาต สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้จัดทำแผนงาน ตรวจสอบ เฝ้าระวังการประกอบการมีไว้ซึ่งวัตถุอันตรายเพื่อใช้รับจ้าง โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบ สถานประกอบการกำกับให้มีการปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมายซึ่งรวมถึงการใช้สารเคมีกำจัดแมลงที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ขึ้นทะเบียนไว้ และจะดำเนินการกับผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายตามแต่กรณีด้วย ทั้งนี้หากตรวจพบการ ประกอบการใช้รับจ้างกำจัดแมลงและสัตว์อื่นที่มีได้ขออนุญาตอย่างถูกต้อง จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายซึ่งมีโทษ จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3. ผู้ประกอบการให้บริการใช้รับจ้าง การจัดการแมลงและสัตว์อื่น ต้องปฏิบัติอย่างไร

ผู้ประกอบการให้บริการใช้รับจ้างการจัดการแมลงและสัตว์อื่น หรือผู้มีไว้ในครอบครองวัตถุอันตราย เพื่อใช้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนี้

3.1 จัดให้มีผู้ควบคุมการใช้วัตถุอันตรายเพื่อใช้รับจ้าง โดยส่งบุคลากรที่มีคุณสมบัติเข้ารับการอบรม ตามหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด และสอบผ่านได้รับหนังสือรับรองผู้ควบคุมการใช้ วัตถุอันตราย

3.2 จะต้องขออนุญาตมีไว้ในครอบครองวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือแจ้งดำเนินการวัตถุอันตรายชนิด ที่ 2 กรณีได้รับอนุญาตอยู่ก่อนแล้วให้ขอเพิ่มชื่อผู้ควบคุมในใบอนุญาตด้วย

3.3 ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดหลักเกณฑ์ของประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง หลักเกณฑ์และ วิธีการผลิต การมีไว้ในครอบครองเพื่อใช้รับจ้าง และการเก็บรักษาวัตถุอันตราย ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหาร และยามีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสถานที่เก็บรักษา บุคลากร การปฏิบัติงานใช้วัตถุ อันตราย มาตรการเพื่อความปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินการได้มาตรฐานถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีความปลอดภัยต่อชีวิต สัตว์ พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม

3.4 เลือกใช้ผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์การใช้ และตามข้อบ่งชี้บนฉลาก และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีเลขทะเบียน อย.วอส.....ด้วยและ ไม่ใช้สารเคมีอันตรายที่ห้ามใช้

4. ผู้บริโภคต้องปฏิบัติอย่างไรในการเลือกใช้บริการกำจัดแมลงและสัตว์อื่น

สำหรับผู้บริโภค แนวทางการเลือกใช้บริการการจัดการแมลงและสัตว์อื่น เช่น กำจัดปลวก แมลง หนู ต้องพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

4.1 ขอเอกสารจากผู้ประกอบการที่แสดงว่าเป็นผู้ได้รับอนุญาตมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุ อันตรายชนิดที่ 3 หรือใบรับแจ้งการดำเนินการวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ซึ่งใบอนุญาตหรือใบแจ้ง จะทำให้ทราบถึงชื่อ ที่ตั้ง ผู้ให้บริการ และต้องมีชื่อผู้ควบคุมการใช้วัตถุอันตราย รวมถึงรายการชื่อวัตถุอันตรายที่ได้รับอนุญาตให้นำไปใช้ในการให้บริการอย่างถูกต้อง

4.2 ขอเอกสารหนังสือสัญญาการให้บริการ ผู้ให้บริการต้องทำสัญญาการให้บริการเป็นลายลักษณ์อักษร ที่มีการระบุรายละเอียดสารเคมีวัตถุอันตรายที่ใช้ เช่น คำเตือน อาการเกิดพิษ วิธีแก้พิษ เอกสารคำแนะนำความปลอดภัย

4.3 ให้ตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่ใช้ ต้องติดฉลากและต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเลขทะเบียนวัตถุอันตรายที่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ฉลากมีข้อความแสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์ ที่ชัดเจนสาระ ดังนี้

- ชื่อทางเคมี และอัตราส่วนสารสำคัญ
- เลขทะเบียน อย.วอส.
- ชื่อที่ตั้งผู้ผลิต ผู้จำหน่าย
- ข้อความแสดงประโยชน์ วิธีใช้ คำเตือน การเก็บรักษา ข้อความแสดงอาการเกิดพิษ วิธีแก้พิษ และคำแนะนำสำหรับแพทย์
- ข้อบ่งใช้ วิธีผสม อัตราส่วนการใช้

4.4 สังเกตการปฏิบัติงานผู้ปฏิบัติงานว่ามีการใช้ผลิตภัณฑ์ตรงตามวัตถุประสงค์การใช้ตามที่ระบุไว้บนฉลาก ทั้งแมลงเป้าหมาย อัตราส่วนการผสมใช้งาน เครื่องมือ วิธีการที่ถูกต้อง

4.5 แหล่งข้อมูลและแหล่งร้องทุกข์ ผู้บริโภคที่พบเห็นการประกอบการให้บริการรับจ้างกำจัดแมลงและสัตว์อื่นไม่ปฏิบัติเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข สามารถร้องเรียนได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ 1556 หรือ สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

เอกสารอ้างอิง¹ หลักสูตร การอบรมผู้ควบคุมการใช้วัตถุอันตรายเพื่อใช้รับจ้าง